

Artan Oranlı Gelir Vergisine Karşı Düz Oranlı Gelir Vergisi

Ekrem Karayılmazlar*

Giriş

İletişim teknolojisindeki gelişime bağlı olarak hızlı bir küreselleşme olgusunun yaşandığı 21. yy. dünyasında sosyalizmin yıkılması ve devletin küçültülmesi tezinin yeniden gündeme gelmesiyle kamu maliyesi alanında da önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Devletin küçültülmesi, aslî fonksiyonu olan tahsise yani sosyal malların sağlanmasına geri çekilip, bölüşüm ve istikrar fonksiyonlarından vazgeçmesi anlamına gelmektedir.

Bilindiği gibi klâsik maliye anlayışında aslî fonksiyonlarıyla sınırlandırılmış “minimal ve tarafsız devlet” görüşü hâkimdir. Bunun doğal sonucu olarak kamu maliyesi de sadece tahsis işleviyle sınırlıdır. Ancak Büyük Depresyon ve Keynes’in *Para, İstihdam ve Gelirin Genel Teorisi* adlı eserinin yayımlanmasından sonra, kamu maliyesinin tahsis işlevine, bölüşüm ve istikrar işlevleri de katılmış oldu. İlk önce sadece sosyal malların arzıyla yükümlü olan devlet, artık gelir dağılımındaki eşitsizlikleri düzeltmek, istikrarlı bir büyüme hızına ulaşmak, fiyat istikrarını sürdürmek, ödemeler bilançosu dengesini sağlamak ve

*Yrd. Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü Öğretim Üyesi.

Ortalama vergi oranlarındaki yükselme, matrahtaki büyümeye kıyasla eşit, daha az veya daha fazla olabilmektedir. Bu durum, sırasıyla sabit, azalan ve artan müterakki yapıyı ortaya çıkarmaktadır.

Dolayısıyla, bir vergi sisteminin müterakki yapılmasının iki yolu olduğu bilinmektedir. Bunlardan ilki, daha yüksek marjinal oranların benimsenmesi iken; diğeri, vergi eşliğinin (tax threshold) genişletilerek tüm gelirlere düz bir oranın uygulanmasıdır. Bu durumda doğrusal vergi tarifesi ile dik müterakkiyetin arasında bir uyumsuzluk söz konusu olmayacak ve her iki yöntemle de benzer sonuçlara ulaşılabilecektir. Müterakki tarife tiplerinin incelenmesinden anlaşılmaktadır ki, düz oranlı tarife ile gizli müterakki tarife arasında esasta bir fark yoktur. Bu durumda müterakkiyete yapılan eleştirilerin, aslında dik marjinal oranlardan oluşan tarifelerin müterakkiyetine yöneltildiği açıktır.

Müterakkiyet üzerine yapılan çalışmalarda ortaya çıkan ilginç bir sonuç, genellikle mükelleflerin bu kavramı yeterince kavrayamadıkları şeklindedir. Blum-Kalven'in yaptıkları bir araştırmaya göre nispi olarak çok küçük bir elit kesim hariç, artan marjinal oranlara sahip olan müterakki vergilemenin yeterince kavranmadığı ortaya çıkmıştır (Lambert 1993:221). Gerçekten de artan oranlı vergileme kavramı, tıpkı fizikteki hız ile ivme kavramları arasındaki farka benzer şekilde kavranması oldukça zordur. Bu bakımdan marjinal oranı sabit olan bir vergi tarifesinin de belli düzeydeki bir gelire vergi istisnası tanınması durumunda müterakkiyet kazanabileceğinin geniş kesimlere anlatılmasında yarar vardır. Ayrıca bu şekildeki bir düz oranlı GV'nin, gelir dağılımındaki eşitsizliklerin azaltılmasına olumlu etki yaratarak, müşevvikleri en az kıran ve ekonomik büyümeyi hızlandıran niteliklerinin ön plâna çıkartılarak piyasayla uyumlu bir sistem olduğunun vurgulanması gerekmektedir.

2. Artan Oranlı Gelir Vergisinin Teorik Temelleri

Bir bireyin ödeme gücü ya da vergilendirilebilir kapasitesinin göstergeleri, gelir, tüketim ve servettir. Bunlardan herhangi birindeki bir artış, ödeme gücünde bir artış olduğu anlamına gelir. Ödeme gücüne göre vergilendirme, eşit ödeme gücü kapasitesine sahip olanların aynı miktar vergi ödemelerini, ödeme gücü fazla olanların daha fazla vergi ödemelerini gerektirmektedir. Bunlardan ilki yatay, ikincisi dikey eşitliğe işaret eder. Yatay eşitlik, eşit gelire sahip bireylerden aynı miktar vergi alınarak sağlanabilir. Ancak farklı gelirlere sahip bireylerin ödeyecekleri vergi miktarının ne kadar farklılaşması gerektiği,

benimsenmektedir (Hall-Rabushka 1995:28). Sosyal devlet anlayışına bağlı olarak politikacıların değer yargılarına göre belirlenecek olan ve dikey eşitliğin dayanağı olan tatmin yaklaşımının varsayımları şunlardır:

1) Gelir ile fayda arasında ilişki kurmak mümkündür.

2) Her bir bireyin fayda fonksiyonu birbirinin aynıdır ve sol yukarıdan sağ aşağıya iner.

Müterakkiyeti savunanlara göre vergilemede ilke, ödeme gücü olmalı ve bunu sağlamak için de fedakarlıkta eşitlik esas alınmalıdır. Bunun gerçekleştirilmesi ise ancak artan marjinal oranlara sahip GV ile mümkündür. Oysa fayda analizi alanındaki son gelişmeler, artan oranlı GV'nin bu argümanlarını zayıflatmıştır. Yani gelirin azalan marjinal fayda ilkesi ve bireyler arası karşılaştırılabilir fayda fonksiyonları temelinde meşruiyet bulabilen artan oranlı tarife yapısının, gelirin azalan marjinal faydası ile bireyler arası karşılaştırılabilir fayda fonksiyonlarının sorgulanır hale gelmesiyle teorik doğruluğunu tartışmalı hale getirmiştir (Karakaş-Sonsuzoğlu 1998:9). Çünkü 1930'lardan sonra modern refah ekonomisi Robbins ile Pareto optimalite anlamında yeniden ifade edilmişti. Bu yeni yaklaşıma göre, bir refah kazancından söz edebilmek için bir bireyin durumunun iyileştirilebilmesi, başka hiç kimsenin durumunun kötüleştirilmemesi veya yeni durumdan kazançlı çıkanların, kayba uğrayanların zararlarının tazminine yetecek düzeyde olması gerekmektedir. Pareto etkinliğinin bu mükemmel desteğini aldığı andan itibaren vergi yükünün dağılımı, sosyal ahlâk veya politikanın bir konusu olmaya ve ekonominin ilgi alanından çıkmaya başlamasına yol açmıştır (Musgrave 1985:21).

Dolayısıyla bu argümanların geçerliliğini kaybetmesi, farklı bireylerin fayda karşılaştırmalarının mümkün olmamasından ve gelirin marjinal faydasının düştüğünün kuşkulu hale gelmesinden kaynaklanmıştır. Paranın çok çeşitli mallarla mübadele edilebilmesinden dolayı, gelirin marjinal faydasının düştüğünü sanmak yanıltıcı olacaktır (Hayek 1960:309). Bununla birlikte, fayda eğer gelire ait ise, gelirin fayda düzeyi arzu edilen mal cinsinden (dinence gibi) ifade edilebilir. Gelirin çalışma gayreti cinsinden faydasının azaldığının kabulü halinde, daha çarpıcı sonuçlara varılacaktır. Yani ilâve gelirin kazanılması için işgücü arzının artması gerekmektedir. Ancak gelirin marjinal faydası düşüyorsa, çalışmanın marjinal zahmeti artacağından marjinal net gelirin artması için azalan oranlar gerekecektir. Bu sebepten ötürü fayda analizinin vergilemede kullanılması, pişman olunması gereken bir yanıştır.

sadece mali fonksiyonu ve buna bağlı olarak yeniden dağıtım fonksiyonundan dolayı savunulabilir duruma gelmiştir. Zaten verginin mali güçle orantılı olması ilkesine itirazlar da çoğunlukla onun artan oranlılık ve yeniden dağıtım ilkelerinden oluşan tarihî karakterine karşıdır (Lang 1998:8). Ancak artan oranlı vergilemenin dağıtım amaçlarını da yerine getiremediği iddia edilmektedir. Bunun sebebini araştıran Karakaş (1994:93)'a göre, artan oranlı tarifelerde yükseklik farklarının artması ve marjinal vergi oranlarının yüksekliği, vergi gelirlerini olumsuz etkilemektedir. Bu olumsuzluğu önlemenin temel koşulu olarak ortanca seçmenin GV mükellefi olması zorunluluğuna işaret etmektedir.

Bunun yanında artan marjinal oranlara sahip müterakki GV uygulayan ülkelerde, artan oranlılığın etkisini giderecek bir çok vergi ayrıcalıklarının da sisteme dahil edildiği görülmektedir. Bu sebeple, nominal ve fiili müterakkiyet arasında büyük bir fark ortaya çıkmaktadır. Aradaki fark, sadece yasadışı vergi kaçırmalardan kaynaklanmamakta, aynı zamanda vergi kanunlarındaki özel hükümlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Özel hükümlerin, vergi yasalarındaki boşlukların ve vergi matrahını erozyona uğratabilecek ayrıcalıkların varlığı, sadece matrahi daralttığı için değil, vergi hasılatını da azalttığı için önem taşımaktadır. Bunun yanında, yasaların izin verdiği kişisel muafiyetler ve oran indirimlerinin müterakkiyeti azaltması, keyfi ve eşitsiz bir durumun ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (Musgrave 1986:178). Gerçekten de GV kişisel durumlarına göre farklı bireylere farklı şekillerde uygulandığından (bekar-evli farklı şekillerde vergilendirilirken, çocuk sayısı, yaş, ipotek vb. özel indirimlerle bu farklılık artmakta), gerçek dünyada bir gelir biriminin GV borcu, sadece gelire değil aynı zamanda sonucu önemli ölçüde etkileyecek gelirin bileşenlerine de bağlıdır (Lambert 1993:221). Oysa müterakkiyet, sadece aynı türdeki gelir birimlerine uygulandığında anlamlı bir özelliğe sahip olur.

2.2. Artan Oranlı Gelir Vergisinin Yarattığı Sorunlar

Düz oranlı GV'ne geçmeden önce bu kısımda, marjinal oranlarla müterakkiyet kazandırılan artan oranlı GV'nin yarattığı ekonomik etkilerin açıklanması uygun görülmüştür.

Vergi toplamak, devletin varlığını finanse etmek ve sorumluluklarını yerine getirmek için gerekli olmakla birlikte, artan marjinal oranlara sahip müterakki vergileme, bireylerin çalışma, tasarruf ve yatırım güdülerini değiştire-

olarak kalmamalı, yaratılan aşırı yükü de karşılamalıdır (Turhan 1998:236). Ancak uygulamada artan oranlarla müterakkiyet kazandırılmış tarifeler söz konusu olduğundan vergi sisteminin ekonomik faaliyetleri caydırıcı etkileri söz konusu olacaktır.

2.2.2. Emek Arzı Üzerindeki Etkileri

Bireylerin temel ilgisi, çalışarak harcadıkları zamanın karşılığı olarak vergiden sonraki net gelirler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bireylerin faydası ya da refahı, harcanabilir gelirlerinin sabit kalması kaydıyla daha az çalışmalarıyla artırılabilir. Bunun yerine çalışma sürelerinin artırılması karşılığında vergiden sonraki gelirlerindeki ilave artışlarla da refahlarını artırmaları mümkündür (Bosworth-Burtless 1992:7). Bu sebepten ötürü emeğin üretime katılması karşılığı olan ücreti hedef alan bir verginin çalışma gayreti üzerindeki etkisi, emek sahibinin çalışma ve dinlenme arasındaki seçimini etkileme şeklinde ortaya çıkmaktadır. Burada birey, birbiriyle çelişen iki etkinin baskısını hissedecektir. Bir yanda vergi, kaybedilen geliri telafi etmek için daha fazla çalışma yönünde bir gelir etkisi (income effect) yaratmaktadır (Musgrave 1989:299). Çünkü bireyin amaçladığı yaşam standardına ulaşabilmek veya en azından mevcut standartlarını koruyabilmek için daha fazla çalışma ve daha az dinlenme lehinde bir baskı hissedebilir (Kay-King 1990:26). Ancak burada bireyin çalışma ile dinlenme arasında tercih yapabilme olanağının mevcut olduğu kabul edilmektedir (Turhan 1998:329). Reel gelirdeki azalıştan kaynaklandığı için gelir etkisi olarak adlandırılan bu etki, ortalama vergi oranının bir fonksiyonudur (Kay-King 1990:16).

Vergi aynı zamanda gelir etkisine karşı yönde işleyen bir ikame etkisi (substitution effect) de yaratabilmektedir. Çalışma yerine dinlencenin ikamesini ifade eden bu etki ise marjinal vergi oranlarının bir fonksiyonudur. Bu etkinin ortaya çıkması durumunda birey için dinlenceden vazgeçmenin ödülü azalacağından, daha az çalışma eğiliminde olacaktır. Teknik olarak ikame etkisi, fiyat etkisi olarak da adlandırılmaktadır. Çünkü iktisatçılar ücreti, emeğin veya dinlencenin fiyatı olarak görmeleri yanında, bireyin geliriyle satın alabileceği mal ve hizmetlerle ikame edebileceği bir ölçü olarak da değerlendirmektedirler. Düz ve artan oranlı GV'nin her ikisi de benzer gelir etkileri yaratmakla beraber, farklı fiyat veya ikame etkileri yarattıkları kabul edilmektedir (Goode 1976:70).

alkol kullanımı ve çevre kirliliğine sebep olan faaliyetleri engellememektedir? (Summers 1991:289). Bilindiği gibi, pozitif dışsallıklar, sübvansiyonların haklı gerekçeleri olarak gösterilir. Bu durumda eğer sübvansiyonun edilmesi gereken bir faaliyet varsa, onun da pozitif dışsallıklar üreten tasarruflar olması gerektiği açıktır. Ayrıca Mill'in belirttiği gibi, "tasarrufları vergilendiren hiçbir vergi sistemi, âdil olamaz."

2.2.4. Yatırımlar Üzerindeki Etkileri

Milli gelirin oluşum sürecinin ilk safhası, öteki üretim faktörlerini üretime sokma kararı yani yatırım kararının alındığı safhadır. Çünkü ne kadar verimli olursa olsunlar, öteki faktörler ancak müteşebbis tarafından üretim sürecine sokulabilirler. Müteşebbisin geliri olan kârın, iktisadî gelişme açısından önemli bir özelliği de tasarruf edilerek yatırıma dönüştürülme potansiyeli en yüksek gelir türü oluşudur. Müteşebbis, iktisadi hayatıyetine yönelik rekabet tehdidi yüzünden karının büyük kısmını tüketime değil, üretime harcamak zorundadır (Arsan 1994:27).

Bu bakımdan marjinal oranları yüksek olan bir artan oranlı GV, yatırımların dağılımını, riski ve dolayısıyla getirisi yüksek yatırımlar aleyhine etkiler yaratmakta ve neticede müteşebbislerin risk alma arzusunu zayıflatmaktadır. Çünkü GV, yükümlünün yıl içinde elde ettiği safi kazanç ve iratları üzerinden alındığına göre müteşebbisin de hareketlerini etkileyen bir faktör hâline gelecektir (Tekin 1978:71). Yani müteşebbisin, yüksek kâr elde edeceğini ümit ettiği ya da ölçüğe göre artan getiri durumlarında, riski büyük yatırımlar yapma eğilimi de artacaktır. Eğer vergi sistemi artan oranlı bir tarife yapısına sahipse, artan karlar daha yüksek ortalama ve marjinal oranlara tabi olacak ve devlet karın daha büyük bir kısmını alacaktır. Buna karşılık düz oranlı vergi uygulanması durumunda, kârdan vergiye giden pay azalacağı için müteşebbisler öncelikle riski büyük ve dolayısıyla getirisinin yüksek olacağını beklediği yatırımları yapacaktır. Bu nedenle düz oranlı bir GV'nin risk alma arzusunu artıracığı iddia edilmektedir (Turhan 1998:358).

Kaplow (1993:789)'a göre düz oranlı GV, yatırım ve risk alma kararlarına etkisi nötr olan bir vergidir. Diğer bir deyişle düz oranlı GV, alternatif yatırımların getirilerini değiştirmeyen tarafsız bir vergidir.

Sonuç olarak Kornai (1990:15)'nin *The Road to a Free Economy* adlı eserinde ifade ettiği gibi bir vergi sistemi, çeşitli muafiyet, istisna ve indirim vb. özel

ve yatırıma ilişkin vergilerin caydırıcı etkileri yoluyla toplam talep artışını azaltacaktır. Yani artan oranlı GV, en kritik dönemde piyasadaki ekonomik canlanmayı köstekleyerek etkinsizlik yaratacaktır.

2.2.6. Artan Oranlı Gelir Vergisi ve Ekonomik Büyüme

Keynesyen İktisat anlayışının sonucu olarak, Kamu Maliyesi'ne istikrar işlevinin de yüklenmesiyle tam istihdam ve istikrarlı büyüme amacına ulaşmak için kullanılan artan oranlı vergilemenin fonksiyonlarından biri de KİT'lerin finansmanıydı. Ancak bu şekilde ekonomi yönetiminin, piyasadan devletin eline geçmesi, kalkınmanın başlangıcındaki ülkeler açısından istenmeyen sonuçların doğmasına yol açmıştır. Nitekim bu yolu seçen ülkeler, kalkınmayı piyasaya bırakan ülkelere oranla daha geri kalmışlardır. Daha doğru bir ifadeyle sermaye birikiminin yeterince oluşmadığı kalkınmanın başlangıç dönemlerinde gelir dağılımı kaygısıyla artan oranlı vergilemeyi kullanan ülkeler için bunun bedeli kalkınmanın gecikmesi olmuştur. Çünkü gelir eşitliğinin sağlanması amacıyla vergi yükünün üst gelir gruplarına doğru kaydırılması toplam tasarrufları azaltmış, bu da sermaye birikiminin gecikmesine ve kalkınmanın ertelenmesine yol açmıştır.

Dolayısıyla, kalkınmakta olan ülkelerin, başlangıç dönemlerinde gelir eşitsizliklerine katlanarak, kalkınmaya öncelik vermeleri ve bunun için de piyasayla uyumlu vergi sistemi benimsemelerinin en doğru yaklaşım olacağını söylemek mümkündür. Çünkü gelir dağılımının eşitsiz olması, toplumun toplam refahının artırılması için güçlü bir müşevvik sağlayacaktır (Kornai 1990: 23). Sadece sosyalist toplumlarda, insanlar farklı olmak istemeyeceklerinden, gelir eşitliğini sağlamaya yönelik artan oranlı vergilemeden yana tavır takınmaları doğaldır. Ancak piyasa ekonomisiyle kalkınma, insanların farklılaşmayı kabul edebilmelerine bağlıdır.

2.2.7. Artan Oranlı Gelir Vergisi ve Kayıt Dışı Ekonomi

Marjinal vergi oranları, vergiden kaçınma ve vergi kaçakçılığı için bir müşevvik göstergesi olarak kabul edilebilir. Yüksek marjinal vergi oranlarına ekonomik aktörlerin göstereceği tepkinin kayıt dışına çıkmak şeklinde olması şaşırtıcı olmamalıdır (Lindbeck 1990:64). Bu bakımdan vergi sisteminin piyasayla uyumlu olması hayati öneme sahiptir. Dolayısıyla, kayıt dışı ekonominin en önemli nedenlerinden birinin, devletin özel mülkiyete ve ekonomik faaliyetlere getirdiği sınırlamalar olduğunu söylemek mümkündür. Devletin bu

ekonomik kararlara minimum düzeyde müdahale ederek (etkinlik kriteri) ve hem mükelleflere hem de idareye aşırı maliyetler yüklemeyecek şekilde (basitlik kriteri) nasıl düzenlenmesi gerektiğidir. Bu yüklerden en azından bir kısmının analizi, optimal vergileme yaklaşımının çalışma alanı içine girmektedir. Mesela vergi borcunun, bireylerin gelirlerine bağlı olduğu bir vergi sisteminin nasıl oluşturulacağı sorusu, optimal vergilemenin temel uğraşısıdır. Bu durum, 1970'lerde vergi yapısının yeniden araştırılmasını gerektirmiştir.

Optimal vergi teorisi, hem tüketim hem de GV versiyonunda "ikinci en iyi" dünyaya giriftir (Haveman 1994:248). Bu sebeple bir vergi reformunun analizinde, ilk olarak sağlayacağı vergi hasılatının, bireyler arasındaki refah dağılımına, müşevviklere ve üretime etkilerinin incelenmesi gerekir. Bu durumda GV'nin düzenlenmesinde optimal yolun ne olduğu sorusuyla karşılaşmaktadır. (Rosen 1988:461). Dolayısıyla, optimal vergi yapısı, eşitlik ve etkinlik arasındaki seçimde toplumun eğilimini en iyi şekilde yansıtan sosyal refahı maksimize edecek olan vergi yapısı olarak tanımlanabilir (Stiglitz 1989: 389).

Optimal vergi teorisi, etkinlik kaygılarının, gelir dağılımındaki dengesizlikleri haklı çıkarmaya yetmeyeceğini varsaymaktadır. Bu varsayım, gelir dağılımının sorun oluşturmadığını kabul eden birinci en iyi teoremin varsayımından daha gerçekçidir. Bu sebeple de optimal vergileme teorisinin, son 30 yıldan beri baskın bir normatif vergileme yaklaşımı olduğu söylenebilir (Sarkar-Zodrow 1993:359). Bundan dolayı Edgeworth'un bahsedilen çalışmasına en büyük katkı, Mirrlees'den gelmiştir. Mirrlees, vergilemenin müşevvik etkilerini de incelemiş ve Edgeworth'un ihmal ettiği, eşitlik-etkinlik arasındaki değişim oranını analize dahil etmiştir. Ancak Mirrlees(1994:222)'in hesaplamaları, artan oranlılığın savunucularının beklediği gibi kendilerini destekler nitelikte değildi. Çünkü bireylerin fayda fonksiyonlarına ilişkin mantıklı görünen hipotezlerle optimal vergi tarifesi doğrusala yakındı.

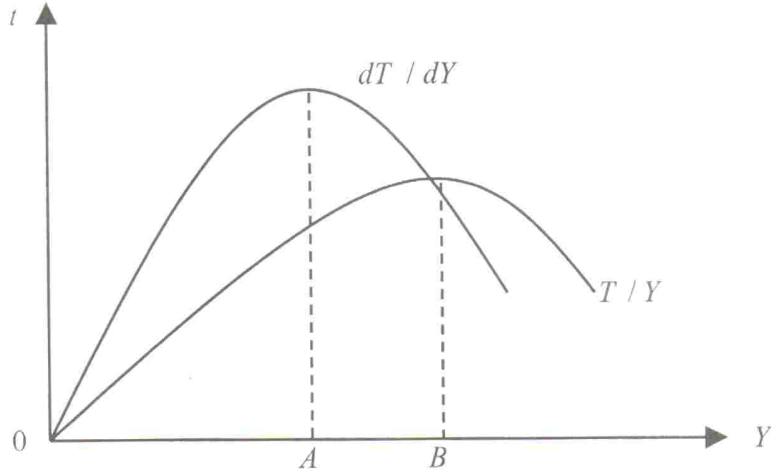
Böylece teorik gelişmelerin açıklanmasının ardından, düz oranlı GV'ne ilişkin açıklamalara geçilebilir.

3.1. Düz Oranlı Gelir Vergisi ve Optimal Vergileme İlişkisi

Bilindiği gibi düz oranlı GV, artan oranlı vergilemeye optimal vergicilerin getirdikleri eleştiriler sonucunda ortaya çıkmıştır. Optimal GV literatürünün yoğunlaştığı sorun, devletin ihtiyaç duyduğu belli bir vergi hasılatı, GV'yle

linde bile değişmemekte, matrahın (Y) her bir seviyesi için aynı ortalama vergi oranı uygulanmaktadır. Bu durumda ödenmesi gereken vergi miktarının, matrahın doğrusal fonksiyonu olması nedeniyle, vergi miktarı (T) matrahtaki (Y) artışa rağmen nispi olarak aynı kaldığı hâlde, mutlak olarak yükselmektedir.

Bir verginin doğrusal veya müterakki yapısını belirleyen marjinal değil, ortalama vergi oranlarıdır. Bir vergi sisteminin müterakki olabilmesi için marjinal vergi oranlarının gelire birlikte artması gerektiği genel bir yanlıdır. Bir vergi sistemi sadece ve sadece marjinal vergi oranlarının, ortalama vergi oranlarından daha yüksek olması ve ilave kazançların daha yüksek vergi oranlarından vergilendirilmesi durumunda müterakkiyet kazanır (Kay-King 1990:12).

Şekil 1: Marjinal ve Ortalama Vergi Oranlarına Bağlı Müterakkiyet

Yukarıdaki şekil 1'de ortalama ve marjinal vergi oranları arasındaki muhtemel bir ilişki görülmektedir. OA'dan daha az gelirler üzerinde hem marjinal hem de ortalama vergi oranları artmaktadır. OA'nın üzerindeki gelirlerde marjinal vergi oranları düşmeye başlamakta fakat ortalama vergi oranları artmaya devam etmektedir. Sadece OB'nin üzerindeki gelirlerde marjinal vergi oranları ortalama oranların altına düşmekte ve aynı zamanda ortalama vergi oranları da düşmeye başlamaktadır. Bu vergi tarifesi sadece OA değil, OB gelir düzeyine kadar müterakkidir.

Düz oranlı GV, belli bir eşğin üzerindeki bütün gelirlere aynı marjinal vergi oranının uygulandığı bir vergi olarak da tanımlanmaktadır (Stiglitz 1994:

uygulanmasıdır. Negatif GV, düşük gelirli mükelleflerin GV ödemeleri yerine kendilerine ödeme yapılması yoluyla yoksullukla mücadele etmek ve müte-
rakkiyeti artırmak için oluşturulmuş politik bir araç olarak tanımlanmaktadır
(Lipsev-vd 1990:469).

Bu anlatılanların basit bir örnek yardımıyla açıklanması gerekirse, yani marjinal vergi oranları sabit iken bile müte-
rakki hâle getirilebileceğinin an-
laşılmasına yardımcı olması açısından aşağıdaki örneğin izlenmesi faydalı
olacaktır. Her mükellefin 3.000 TL'lik gelirinin vergiden muaf tutulduğu ve
kalan matrahlar üzerinden % 20 vergi alındığı kabul edilsin (Rosen 1988:
267). Eğer elde edilen sonuç negatifse, birey bu eksi farkın %20'si oranında
sübvansiyon alacaktır. Bu durumda Tablo 1'den de görülebileceği gibi, ortala-
ma vergi oranları gelire birlikte artmakta, ancak marjinal vergi oranları, gelir
düzeyinden bağımsız olarak, sabit kalmaktadır. Matrahtan indirim, mutlak tu-
tarlar şeklinde olabileceği gibi, nispi oranlar şeklinde de olabilecektir. Bunun
yanında, vergi borcundan indirim yapılması suretiyle de bu amacın gerçek-
leştirilmesi mümkündür. Aynı şekilde, vergi borcundan yapılacak indirimler,
mutlak tutarlar olarak saptanırsa, belli bir düzeyde nispi önemleri azalacak ve
vergilemenin müte-
rakki bir seyir izlemesine yol açabilecektir.

Tablo 1: Farazi Bir Vergi Sisteminde Vergi Yükümlülüğü

GELİR (Y)	VERGİ BORCU (T)	ORTALAMA VERGİ ORANI (T/Y) (%)	MARJİNAL VERGİ ORANI (DT/DY) (%)
2,000	-200	-10	20
3,000	0	0	20
5,000	400	8	20
10,000	1,400	14	20
30,000	5,400	18	20

Bu sistemde geliri asgarî düzeyin altında kalan bireylere, devlet tarafın-
dan yapılan ödemeyi, bazı iktisatçılar (Diamond, Green, Tobin, Pechman,
Mieszkowski) negatif GV olarak adlandırırken, diğer bazıları (Williams,
Parker) sosyal kâr payı (social dividend) olarak adlandırmaktadır. Aslında ne-
gatif GV, sosyal kâr payı, asgarî gelir ve vergi kredisi uygulamada birbirlerine
benzerdirler.

Son olarak, asgarî geçim düzeyindeki gelirlerin vergiden istisna tutulması
lehinde olarak ileri sürülen bir argüman vardır. Bu derece düşük gelirlerden
vergi toplamaya çalışmanın bir takım yönetsel maliyetleri olacaktır. Hatta çoğu
durumda, devlet bu tür gelirlerden elde edilecek vergi hasılatını toplamak için

yetenek dağılımı genişliğinin optimal marjinal vergi oranlarını artıracaklarını da göstermiştir. Mirrlees'in optimal doğrusal GV'ne ilişkin temel bulguları şöyledir.

1) Optimal vergi yapısı, yaklaşık olarak doğrusaldır. Yani belli bir muafiyet düzeyinin altında geliri olanlara negatif GV ödemelerini içeren sabit bir marjinal vergi oranı optimaldir.

2) Marjinal vergi oranı oldukça düşüktür. Bu sonuçla ilgili olarak, Mirrless, Faydacı ilkelere bağlı olarak GV'nin ayrıntılı bir analizinin yüksek vergi oranları lehine argümanları destekleyecek sonuçlar vereceğini beklerken, öyle olmaması karşısında şaşırıldığını söylemektedir.

3) GV, eşitsizliklerin azaltılmasında, düşünüldüğünden çok daha az etkili bir araçtır.

Atkinson (1973) da, Mirrless'in kullandığı basit ağırlıksız toplam şeklindeki sosyal refah fonksiyonu yerine Rawlsçı sosyal refah fonksiyonunun kullanılmasının daha müterakki bir tarife vereceğini ispatlamıştır. Atkinson, bu şekildeki optimal marjinal vergi oranının, Mirrless'in bulduğu %20'lik optimal oran yerine %35-40 arasında olacağını ancak %50'nin üzerine çıkmasının söz konusu bile olmayacağını iddia etmektedir (McLure-Zodrow 1994:187). Optimal GV'nin, amaç fonksiyonu en düşük refah düzeyindekilerin refahlarına ağırlık verse bile, dik artan oranlı vergi tarifelerine işaret etmemektedir. Ancak vergi sistemi yoluyla gelirin yeniden dağıtımının düşük marjinal maliyeti anlamındaki düşük emek arzı esneklikleri, yüksek müterakki vergi tarifelerini gerektirebilecektir (Slemrod 1990b:165).

3.3. Rakamsal Hesaplamalar

Atkinson'a göre özellikle vurgulanması gereken bir nokta, optimal vergileme yaklaşımında kullanılan analizlerin amacının, optimal vergileme oranlarına ilişkin rakamsal bulgulara ulaşmak olmadığıdır. Yani %25'lik mi yoksa %50'lik mi oranın optimal vergi oranı olduğunu göstermek bu yaklaşımın amacını oluşturmamaktadır. Buradaki analizler, ekonominin nasıl çalıştığıyla, bu süreçteki aksaklıklara önerilen politikalar arasındaki ilişkiyle ilgilenmekte ve belli politikaların geçerlilikleri araştırılmaktadır. Aslında optimal GV literatüründe araştırılan temel sorun, sosyal malların tahsisi ve bireyler arasında arzu edilen yeniden dağılımın elde edilmesi gibi amaçlar için yeterli vergi hasılatı sağlayacak bir vergi yapısının seçimi sorunudur (Atkinson 1995:25).

müşevviklerini azaltacaktır. Bundan başka oldukça geniş tanımlanan vergi matrahları, istisna düzeyinin genişletilmesine, daha düşük marjinal oran uygulanmasına imkân verecek ve böylece bireylerin davranışları üzerindeki çarpıtıcı etkiler azaltılabilecektir. İstisna düzeyinin genişletilmesi, uyum ve yönetim maliyetlerinin azaltılması bir yana düşük gelirli bireylere negatif GV uygulanması anlamına geleceğinden, eşitlik amacına da ulaşılmasına hizmet edecektir. Bunlara ilâve olarak GV'lerinin kaynakta stopaj (source withholding) yoluyla toplanma oranındaki artış da söz konusu maliyetlerin önemli ölçüde düşürülmesine hizmet edecektir. Hiçbir verginin mükemmel olmadığı ve her verginin de farklı şekillerde mükemmellikten uzak olduğu göz önüne alındığında optimal vergi bileşimi, düz oranlı gelir ve düz oranlı tüketim vergilerinin birlikte uygulanmasını gerektirecektir (Alm 1996:130).

3.4. Düz Oranlı Gelir Vergisinin Üstünlükleri

Yukarıda da bahsedildiği gibi düz oranlı vergi tarifesi, artan oranlı GV uygulamalarının yarattığı sorunlara çözüm arayışları neticesinde sosyal refahın optimizasyonu kaygısını taşıyan optimal vergicilerin geliştirdikleri bir alternatiftir. Ancak bu öneriyi, günümüzde tartışma gündeminin başına getirenler, kuşkusuz Klasik Liberallerdir. Çünkü bu tür bir vergi tarifesi, artan marjinal oranlara sahip tarifenin yarattığı müşevvikler sorununa yol açmaz ve piyasa sistemiyle uyumludur. Bu tür bir tarife yapısının, artan oranlı tarifeye karşılaştırılmalı olarak bazı özelliklerini aşağıdaki tablo 2'de bir arada görmek mümkündür (Akalın 2000:340; Aktan 2001:157; Hayek 1960:312).

Tablo 2: Düz Oranlı ve Artan Oranlı Gelir Vergilerinin Karşılaştırılması

	DÜZ ORANLI GELİR VERGİSİ	ARTAN ORANLI GELİR VERGİSİ
İktisadi Örgütlenme	Ekonomideki kaynakların daha fazlasını özel sektörün kullanımına bırakmasından dolayı piyasayla uyumludur.	Kaynakların daha fazlasını devlete aktardığından devletçilikle uyumludur.
Müşevvikler	Kırılmaz.	Kırılır.
Tasarruflar	Teşvik edilir. Tasarrufların matrahtan düşülmesine izin verilen tüketim tipinde bu teşvik daha da artar.	Artan marjinal oranlar, tasarruflardan ödeneceğinden, tasarruflar azalır.
Yatırım	Yatırımlar teşvik edilir.	Tasarruflar cezalandırıldığından ve piyasaya yeni giren firmaların aşırı karlarına izin verilmediğinden yatırımlar azalır.
Rekabet	Engellenmez. Piyasaya yeni girenlerin aşırı karlarına el konulmaz.	Mevcut firmalar lehine, piyasaya yeni girenlerin aleyhine rekabet engellenir.

Rant Kollama	Vergi ayrıcalığı elde etmek için lobicilik ve rant kollama faaliyetlerine izin vermez.	Politik kollamacılık yoluyla lobi oluşturmaya ve rant elde etmeye açıktır.
Kalkınma	Yatırımların artmasından dolayı kalkınma hızlanır.	Yatırımlar cezalandırıldığından, kalkınma gecikir.
Sosyal Adalet (Dikey Eşitlik)	Yüksek gelirlilerden mutlak miktar olarak daha fazla vergi alınacağından ve asgari geçim indirimi uygulamasından dolayı sosyal adalete uygundur. Bu sistemde, düşük gelirliler üzerindeki vergi yükü azaltılarak yük, daha çok orta ve üst gelir gruplarına kaydırılmaktadır.	Gelirin yeniden dağıtımı amacıyla yüksek marjinal oranlara yer vermesine rağmen bölüşüm amaçlarına hizmet etmez. Ortanca seçmenin talep ettiği harcamalar aracılığıyla vergi yükü daha çok düşük gelirlilere kaydırılır. Bu bakımdan vergi yükünün daha çok orta ve üst gelir gruplarına yüklendiği sadece bir illüzyondur.
Yatay Eşitlik	Vergi öncesi ve vergi sonrasında bireylerin nispi durumları değiştirilmez.	Bireylerin, vergi öncesi ve sonrasındaki nispi durumları büyük ölçüde değişir.
Kanun Önünde Eşitlik	Kanun önünde eşitlik ilkesi zedelenmez ve herkese eşit muamele edilir. Vergi ödemelerinde yeknesak bir prensip sağlar.	Bireylere farklı davranılarak, kanun önünde eşitlik ya da genellik ilkesi çığnenir. Adalet ilkesi adına sistemi keyfi bir hal alır.
Sosyal Mobilité	Tasarımlar teşvik edilerek sınıflar arası geçişler kolaylaştırılır.	Sosyal mobilité engellenerek, mevcut zenginler potansiyel rakiplerinden korunur.
Ekonomik Özgürlük	Ekonomik özgürlükler geliştirilir.	Kazanç özgürlüğü sınırlandırılır.

Bundan başka düz oran uygulamasıyla yasanın diğer özelliklerine hiç dokunulmasa bile vergi gelirleri şu üç nedenden ötürü daha yüksek beyan edilen gelirler yüzünden artacağı ileri sürülmektedir (Friedman 1988:283).

1) Beyan edilecek vergiye tabi gelir düzeyini azaltmak için yasal ama masraflı düzenler kurma yönündeki dürtüler daha az olacaktır. (Matrah düşürme)

2) Yasal olarak beyan edilmesi gereken gelirlerin bildiriminden kaçınma dürtüsü azalacaktır. (Matrah kaçırma)

3) Mevcut artan oranlı yapının özendirici olmayan etkilerinin ortadan kaldırılmasıyla kaynakların daha etkin kullanımı ve daha yüksek gelirler elde edilmesi mümkün olabilecektir. Ayrıca artan oranlı tarife yapısının yarattığı vergi geliri düşükse, bu yapının yeniden dağıtım etkisi de düşüktür.

Bununla birlikte düz oranlı vergi tarifesinin sakıncası olarak mevcut vergi yükünün üst gelir gruplarından, alt gelir gruplarına doğru kaymasına sebep olacağı ve vergiden sonraki gelir dağılımının bozulacağına işaret edilmektedir. Asgari geçim indirimine yer vermeyen düz oranlı GV için bu eleştiri doğru olabilir. Ancak asgari düzeydeki gelirlere vergi istisnası tanınarak ya da nega-

Piyasa

tif GV uygulamasına yer vererek müterakkiyet kazandırılmış bir müterakki düz oranlı GV için bu eleştiriyi ileri sürmek güçtür.

Genel Değerlendirme

Mevcut sistemde yapılması gereken düzenlemelere ilişkin önerilerde bulunan optimal vergileme teorisinden çıkarılabilecek bazı önemli sonuçlar vardır. Optimal GV literatüründen çıkarılabilecek en önemli mesaj, vergi yapısının doğrusal (düz oranlı yapı) olması gerektiğidir. Gerçekten de optimal GV literatüründe, marjinal vergi oranlarıyla ilişkili olarak müterakkiyetin, artan marjinal değil ortalama orana bağlı olarak tanımlanmasının daha uygun olacağı şeklinde yorumlara sıkça rastlanmaktadır. Bunun yanında gelir dağılımının en altındaki bireylere vergi indirimi uygulamasına izin verilmesiyle (negatif GV), düz oranlı yapının ortalama vergi oranlarındaki artışla müterakkiyetin daha da artırılması mümkün olacaktır. Müterakkiyetin marjinal değil, ortalama vergi oranlarıyla ilişkili olarak tanımlanması durumunda, optimal doğrusal GV de müterakki bir vergileme olacaktır. Bundan dolayı düz oranlı vergi (flat-rate tax) ile müterakki düz oranlı vergi (progressive flat-rate tax) arasında kolay anlaşılmayan bir fark vardır.

Optimal GV literatüründen çıkarılacak diğer mesajlar, marjinal GV oranının düşük tutulması, artan marjinal oranlara müterakkiyetten kaçınılması ve yeniden dağıtım amaçları için GV'nin kullanımından vazgeçilmesi gerektiği şeklinde özetlenebilir. Bu mesajlar, politik tartışmalarda ödeme gücüne ve eşitlikçi yaklaşıma dayanan marjinal oranları artan müterakki GV'nin, optimal GV teorisinin ortaya çıkışıyla önemini yitirerek, itibar görmediği sonucunun çıkmasında etkili olmuştur.

Politik bir öneri olarak optimal vergilemenin kullanımına en köklü itiraz, kamu yöneticilerinin ve politikacıların, iktisatçıların kabul ettikleri sosyal refah fonksiyonuna bağlı olarak yaptıkları optimal vergi hesaplamalarına dayalı tavsiyelerini dikkate almayacaklarıdır. Çünkü politikacıların iktisatçıların düşünceleriyle ilişkisi olmayan kendi hedefleri, başarı veya tutkuları vardır. Politik davranışa ilişkin bu nokta önemlidir. Çünkü politikacıların temel hedefi, güçlü menfaat gruplarının ve kendi seçmen kitesinin tatmin edilerek yeniden seçilme ihtimalinin artırılması olduğundan, kendi belirleyecekleri vergi veya sübvansiyon yapısı lehine her zaman mantıklı argümanlar bulabileceklerdir. Ancak optimal vergilemeye ilişkin literatür modern şekliyle ilk olarak 1970'lerin başında ortaya çıktığında ABD'de en üst marjinal vergi oranı

%70, 1963'de bu oran %91 iken piyasa ekonomisine işlerlik kazandırılmasını arzulayan Liberallerin baskısıyla 1986 itibariyle en üst marjinal vergi oranlarının %28'e kadar düştüğü unutulmamalıdır. Bundan başka tüm OECD ülkelerinde üst marjinal vergi oranları düşürülmüştür. Optimal vergileme, marjinal vergi oranlarının ne olacağı sorunuyla doğrudan ilgilenmediğinden, politikacılara anahtar mesajı, yüksek marjinal vergi oranlarının, hangi tür sosyal refah fonksiyonu seçilirse seçilsin, toplumun refahının artırılmasında uygun olmayacağıdır. Hemen hemen tüm dünya ülkelerini saran genel eğilime bakılırsa, politikacılar da bu mesajı almış görünmektedirler. Meselâ, İzlanda ve İsveç, tüm gelirler için düz oranlı vergi tarifelerini benimsemiştir. ABD ve İngiltere ise yarı-düz oranlı bir tarife sistemi olarak adlandırılan bir yapıyı benimsemiştir.

Sonuç

Piyasa ekonomisi, mükemmel olmamakla birlikte, rakiplerinden üstün olduğu tarihi tecrübeyle tescil edilen bir iktisadi örgütlenme şeklidir. Piyasanın bu şekilde yeniden gündeme gelişi, vergileme alanındaki gelişmelere de yeni bir yön kazandırmıştır. Bu süreçte, piyasa ekonomisinin yetersizliklerinin, devletin başarısızlıklarından daha az olduğunun anlaşılmasıyla, devletin ve bu arada vergilerin işlevleri de tartışılmaya başlanmıştır. Vergi sisteminin asli fonksiyonu olan sosyal malların finansmanı ile sınırlı kalması fikri, artık geniş ölçüde kabul edilmektedir. Bu durumda devletin ekonomideki payının azaltılarak küçültülmesine paralel şekilde, vergilerin aslî fonksiyonlarının dışındaki yeni işlevlerinin (bölüşüm, istikrar, kalkınmanın finansmanı gibi) de terk edilmesi gerekmektedir. Bu işlevlerin terki, aynı zamanda artan oranlı GV'nin de düz oranlı GV ile ikamesini gündeme getirmiştir. Bir iktisadi örgütlenme referans alınmaksızın, bir vergi sistemi oluşturulamayacağından, vergi reformunun temel amacının, piyasa ekonomisi referans alınarak vergi sisteminin piyasayla uyumlaştırılması olduğu söylenebilir.

Vergi sisteminin ekonomiye yüklediği etkinlik maliyetini artıran ve piyasa ekonomisine geçişin önündeki en önemli engellerden biri artan oranlı GV'dir. Bu doğrultuda artan oranlı GV ile düz oranlı GV'ne ilişkin tespitleri aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür.

1) Her vergi sistemi, bir iktisadi örgütlenme referans alınarak oluşturulabilir. Düz oranlı GV, piyasayla uyumlu bir vergi iken; artan oranlı gelir vergisi piyasayla çatışmaktadır.

Piyasa

2) Artan oranlı GV'nde yüksek marjinal oranlar, tasarruflardan ödenmektedir. Artan oranlı vergilemenin bu şekilde vergi yükünü artırması ve vergi yükü ile tasarruflar arasındaki ters ilişki, tasarrufları olumsuz etkilemektedir. Oysa yurtiçi tasarruf hacminin artırılabilmesi için düz oranlı GV matrahından tasarrufların istisna edilmesi gerekmektedir. Çünkü tasarruflar, kalkınmanın gerektirdiği yatırımları finanse etmesinden dolayı, kalkınmasını tamamlayamamış ülkelerde önemli bir iç darboğaz oluşturmaktadır. Bu bakımdan kalkınmanın hızlandırılabilmesi için millî gelirin önemli bir payını yatırıma ayırmak gerekmektedir. Yüksek bir yatırım oranı ise tasarruf hacminin artırılmasına bağlıdır. Bu durum ise bir sarmala dönüşmektedir. Yani yüksek vergi yükü ve düşük millî gelir, tasarruf hacminin azalmasına yol açmakta bundan dolayı yatırımlar artırılmamakta, dolayısıyla ekonomik verimlilik artmamakta ve sonuçta millî gelir düşük düzeyini korumaktadır. Düşük gelir düzeyindeki iç tasarruf hacmi ise kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için yatırımları tam olarak finanse edememekte ve böylece bütçe açığı veya tasarruf açığı, ekonomik kalkınmanın doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bundan dolayı bütçe açıklarının kontrolü ve vergi yükünün düşürülmesi, ekonomik kalkınmayı teşvikte yatırımlara uygulanan vergisel ayrıcalıklardan çok daha etkindir. Buna ilâveten, zaten düşük olan tasarrufların vergilendirilmesi, faiz oranlarını yükseltmekte, bu ise enflasyonu artırarak yatırımları olumsuz etkilemektedir.

3) Artan oranlı GV, düşük gelirliler üzerinde gelir etkisi, yüksek gelirlilerde ikame etkisi yaratarak emek arzını olumsuz etkilemektedir. Yüksek marjinal oranlar, özellikle yarattıkları ikame etkisinden dolayı nitelikli işgücünün çalışma – dinlenme tercihlerini, emek piyasasına katılma kararlarını ve erken emekli olma yönündeki tercihlerini olumsuz etkilemektedir. Bundan dolayı piyasa müşevviklerinin işleyişine engel olmayan ve bireylerin ekonomik kararlarını çarpıtmayan düz oranlı GV'ne geçilmesi gerekmektedir.

4) Kalkınmanın en kritik unsurlarından biri de girişimcidir. Yüksek marjinal vergi oranlarına bağlı artan oranlı vergilemenin olumsuz etkisi, girişimcilerin risk almaktan kaçınmalarına yol açarak burada da ortaya çıkmaktadır. Oysa düşük ve düz oranlı GV;

- tasarrufların vergiden istisna edilmesi suretiyle kaynak maliyetini düşürerek,
- tasarrufların kar payını artırıp, risk maliyetini azaltarak getiri oranını arttıracaktır.

Bu şekilde girişimcilerin risk alma müşevvikleri artacak ve yeni teknolojilere yapılacak yatırımlar teşvik edilecektir.

5) Artan oranlı vergilemenin yüksek marjinal oranları ve vergi yükünü artırmaması, kayıtlı piyasaları vergi duvarıyla çevirerek, yeni müteşebbislerin meşru yollardan piyasalara girip rekabet etmelerine ve sermaye biriktirmelerine engel olmaktadır. Bu durumda vergi sistemi haksız rekabete yol açarak, kayıt dışı ekonomiye sebep olmaktadır.

6) Artan oranlı vergilemenin temel hedeflerinden biri olan, bölüşüm amacının da uygulamada başarıya ulaşamadığı görülmektedir. Bunun en önemli sebeplerinden birisi, istisna, muafiyet, indirim gibi ayrıcalıklı uygulamalardır. Söz konusu ayrıcalıklı uygulamalardan üst gelir gruplarındakilerin daha fazla yararlanması, bölüşüm amacına ulaşılmasına engel olmaktadır. Oysa vergilendirmede genel ilke, vergilerin gelir dağılımını düzeltmek amacıyla kullanılmaması olmalıdır. Ayrıca gelir dağılımına müdahale edilmesiyle çarpıtılan nispi fiyatların yarattığı etkinlik maliyeti, elde edilen eşitlik yararından daha fazla olacaktır. Ayrıca asgarî geçim indirimiyle birlikte uygulanan düz oranlı GV'nin, hem yatay hem de dikey eşitliği sağlayabileceği unutulmamalıdır.

7) Neoklâsik teorinin ısrarla üzerinde durduğu, marjinal oranların ekonomik aktörlerin müşevviklerini, ortalama oranların ise vergi hasılatını etkilediği iddiası ile Laffer'ın bir orandan sonra toplam vergi hasılatının düşeceği iddiasının gerçekleştiği hatırlanarak, düz ve düşük oranlı vergi tarifelerinin benimsenmesi gerekmektedir. Düz vergilemenin en büyük avantajı, ekonomik etkinlikle beraber asgarî geçim indirimi uygulamasıyla eşitliği de sağlayacak olmasıdır. Zaten kayıt dışı ekonomi ile vergi muafiyet ve istisnalarının son derece yaygın olduğu mevcut sistemde vergilemede eşitlik kavramından söz etmenin anlamlı olmadığı açıktır. Bu açıdan düz oranlı vergilemenin, bugünkü durumdan daha eşitsiz bir vergi yükü dağılımı ortaya çıkaracağını söylemek güçtür.

8) Düz oranlı GV'nin en önemli özelliklerinden biri de devletin, mükelleflerin yaşamı üzerindeki gücünü azaltarak, ekonomik özgürlükleri artıracak olmasıdır. Bu uygulamada, ekonominin yararına olan bir faaliyet asla vergi engeliyle karşılaşmayacak, bu arada da devletin ihtiyaç duyduğu vergi gelirinin ekonomiyi en az tahrip edecek şekilde elde edilmesine imkan verecektir. Dolayısıyla bireysel ekonomik özgürlükler artarken, kalkınma da hızlanacaktır.

Sonuç olarak, düz oranlı GV'nin devletin aslı fonksiyonlarına çekilmesine imkân veren, piyasayla uyumlu bir vergi sistemi olduğu söylenebilir. Ancak

Piyasa

düz oranlı vergilemenin başarısını etkileyecek olan en önemli konulardan biri, sistemin istikrarı olacaktır. Gerçek yaşamdaki vergi uygulamaları ve bu uygulamalara hakim vergi politikaları, önce toplumdaki güç dengeleri doğrultusunda belirlenmekte, ancak daha sonra piyasanın testinden geçmektedir. Bu bakımdan vergi reformunun üniversite, baskı grupları, meslek odaları gibi ilgili çevrelerin de onayı alınarak, nitelikli çoğunluğun kabul edeceği bir uzlaşıyla hazırlanması ilke olarak benimsenmelidir.

Dolayısıyla Türkiye’de etkinlik ya da refah kaybını minimize etmek ve vergi sistemine ilkelerin hakim olmasını sağlayarak, sistemi istikrarlı hale getirmek için basit, anlaşılır, kolay uygulanabilir bir sistemin oluşturulması gerekmektedir. Düz oranlı GV, gerek tarife yapısı, gerekse tasarruflar ve asgari geçim indirimi hariç olmak üzere ayrıcalıklı uygulamaların tümünün kaldırılmasını öngörmesi bakımından mevcut artan oranlı GV’nin yol açtığı refah kaybı/millî gelir azalışını büyük ölçüde önleyecektir. Ayrıca bu şekilde sistemin basitleştirilecek olmasının, etkinlik ve eşitlik kadar önemli bir unsur olduğu unutulmamalıdır.

Kaynakça

- AKALIN, Güneri, *Kamu Ekonomisi*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2000.
- AKALIN, Güneri, *Türkiye’de Piyasa Ekonomisine Geçiş Süreci ve Ekonomik Kriz*, Ankara: TİSK Yayınları, 2001.
- AKTAN, C. C., *Kamu Ekonomisi ve Kamu Maliyesi*, İzmir: Anadolu Matbaacılık, 2001.
- AKTAN, C. C., *Politik İktisat*, Ankara: Takav Matbaası, 1994.
- ALM, James, “What is An ‘Optimal’ Tax System?”, *National Tax Journal*, XLIX, 1, March 1996:117-133.
- ARSAN, Yıldırım, “İktisatta Zihniyet ve Metodoloji: Liberal Bir Perspektif”, *Polemik*, 12, Mart-Nisan 1994:26-30.
- ATKINSON, A. B., *Public Economics in Action- The Basic Income/ Flat Tax Proposal*, Oxford: Clarendon Press, 1995.
- AUERBACH, A. J., “Public Finance In Theory And Practice”, *National Tax Journal*, XLVI, 4, 1993:519-525.
- BOSWORTH, B. ve G. BURTLESS, “Effects Of Tax Reform On Labor Supply, Investment, And Saving”, *Journal of Economic Perspectives*, 6, 1, Winter 1992:3-25.

BROWNLEE, W. E., *Federal Taxation in America*, Cambridge: Woodrow Wilson Center Press and Cambridge Univ. Press, 1996.

DAVIES, D. G., *United States Taxes And Tax Policy*, Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1986.

DIAMOND, P. A., "Integrating Allocation and Stabilization Budgets", J. M. QUIGLEY ve E.SMOLENSKY (Ed.), *Modern Public Finance*, Cambridge: Harvard Univ. Press, 1994:232-247.

FRIEDMAN, Milton, *Kapitalizm ve Özgürlük* (Çev: D. ERBERK ve N. HİMMETOĞLU), İstanbul: Altın Kitaplar Matbaası, 1988.

GAWER, F. B. ve A. H. HANSEN, *Principles of Economics*, Boston: Ginn and Company, 1947.

GOODE, Richard, *The Individual Income Tax*, Washington D. C.: The Brookings Ins., 1976.

HALL, R. E. ve A. RABUSHKA, *The Flat Tax*, California: Hoover Institution Press., 1995.

HAVEMAN, R. H., "Optimal Taxation and Public Policy", J. M. QUIGLEY ve E. SMOLENSKY (Ed.), *Modern Public Finance*, Cambridge: Harvard Univ. Press, 1994:247-257.

HAYEK, F. A., *The Constitution of Liberty*, Chicago: The Univ. of Chicago Press, 1960.

HETTICH, W. ve S. WINER, "The Positive Political Economy of Income Taxation".

S. CNOSSEN ve R. M. BIRD (Ed.), *Personal Income Tax- Phoenix From The Ashes?*, Amsterdam: North Holland Com., 1990:265-293.

KAPLOW, Louis, "Taxation And Risk Taking: A General Equilibrium Perspective", *National Tax Journal*, XLVII, 4, December 1993:789-798.

KARAKAŞ, Eser, "AB Üyesi Ülkelerde Kamu Kesimi Finansman Açıkları", *X. Türkiye Maliye Sempozyumu*, Antalya: Mayıs 1994.

KARAKAŞ, E. ve E. SONSUZOĞLU, "Çeşitli Ülkelerde Anayasal İlkeler ve Türk Vergi Sisteminin Bu Açından Değerlendirilmesi", *XIV. Türkiye Maliye Sempozyumu*, Mayıs 1998.

KAY, J. A. ve M. A. KING, *British Tax System*, New York: Oxford University Press Inc. 1990.

KLIESEN, K. L., "Tax Man, Heal Thyself", *The Regional Economics*, Federal Reserve Bank of St. Louis, July 1996:5-9.

KORNAL, Janos, *The Road To A Free Economy- Shifting From A Socialist System The Example of Hungary*, New York: W. W. Norton&Company, 1990.

LAMBERT, P. J., "The Distribution and Redistribution of Income", P. M. JACKSON (Ed.), *Current Issues in Public Sector Economics*, New York: Mac Millan 1993:201-226.

LANG, Joachim, "Vergi Adaletinin Anayasal Temelleri" (Çev: Funda BAŞARAN), *XIV. Türkiye Maliye Sempozyumu*, Mayıs 1998.

LINDBECK, Assar, "Taxation in Market-Oriented Developing Countries"

R. M. BIRD ve O. OLDMAN (Ed.), *Taxation in Developing Countries*, London: The John Hopkins Univ. Press, 1990:59-70.

LIPSEY, R. G. ve DİĞERLERİ, *Economics* New York, Harper&Row Publishers, 1990.

Mc LURE, Jr. C. E. ve G. R. ZODROW, "The Study and Practice of Income Tax Policy"

J. M. QUIGLEY ve E. SMOLENSKY (Ed.), *Modern Public Finance*, Cambridge: Harvard Univ. Press, 1994:165-212.

MIRRELESS, J. A., "Optimal Taxation and Government Finance", J. M. QUIGLEY ve E.SMOLENSKY (Ed.), *Modern Public Finance*, Cambridge: Harvard Univ. Press, 1994:213-231.

MUSGRAVE, R. A., "A Brief History of Fiscal Doctrine", A. J. AUERBACH ve M. FELDSTEIN (Ed), *Handbook of Public Economics*, Vol.I, North-Holland: Elsevier Science Publisher, 1985:14-29.

MUSGRAVE, R. A., "How Progressive is The Income Tax", *Public Finance in a Democratic Society*, Vol: 1, Social Goods, Taxation and Fiscal Policy, New York: New York Univ. Press, 1986:178-190.

MUSGRAVE, R. A. ve P. B. MUSGRAVE, *Public Finance in Theory and Practice*, New York: McGraw-Hill Book Com., 1989.

MUSGRAVE, R. A., "Tax Policy For The Transition", *The Role of The Tax Reform in Central and Eastern European Economies*, Paris: OECD, 1991:35-40.

ROSEN, H. S., *Public Finance*, Illinois: Second Edition, Homewood, 1988.

SARKAR, S. ve G. R. ZODROW, "Transitional Issues In Moving To A Direct Consumption Tax", *National Tax Journal*, XLVI, 3, 1993:359-376.

SLEMROD, Joel, "Optimal Taxation And Optimal Tax Systems", *Journal of Economic Perspectives*, 4, 1, 1990:157-178.

SLEMROD, Joel, "The Economics of Taxing The Rich", *NBER Working Papers*, No:6584, Cambridge: May 1998.

STERN, Nicholas, "The Theory of Optimal Commodity and Income Taxation: Introduction- Future Research", D. NEWBERY ve N. STERN (Ed.), *The Theory of Taxation For Developing Countries*, Oxford Uni.Press, 1987:22-83.

STIGLITZ, J. E., "Pareto Efficient and Optimal Taxation and The New New Welfare Economics", A. J. AUERBACH ve M. FELDSTEIN (Ed.), *Handbook of Public Economics*, Vol.II, North-Holland: Elsevier Science Publishers, 1987:991-1041.

STIGLITZ, J. E., *Economics of The Public Sector*, New York: W. W. Norton&Company, 1989.

STIGLITZ, J. E., *Kamu Kesimi Ekonomisi*, (Çev. Ö. F. BATIREL), MÜ-Yayın No: 549, 1994.

SUMMERS, L. H., "The Case For Corrective Taxation", *National Tax Journal*, Vol. XLIV, No. 3, September 1991:289-292.

TEKİN, Fazıl, *Artan Oranlılık ve Türk Gelir Vergisindeki Uygulama*, Eskişehir: İTİA Yayını, 1978.

TUOMAL A, Matti, *Optimal Income Tax and Redistribution*, Oxford: Clarendon Press, 1990.

TURHAN, Salih, *Vergi Teorisi ve Politikası*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1998.